

YENİ BÜYÜKŞEHİR UYGULAMASININ YEREL HALK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: VAN ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Şafak KAYPAK
Mustafa Kemal Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü
skaypak@gmail.com
Öğr. Gör. Vedat YILMAZ
Bitlis Eren Üniversitesi Adilcevaz Meslek Yüksekokulu
vedatyilmaz1977@gmail.com

ÖZ

Büyükşehir belediyeleri ile ilgili yeni düzenlemeler dünyada olduğu gibi ülkemizde de yapılmaktadır. Yapılan bu düzenlemeler arasında yer alan 6360 sayılı yasa ile yerelde halkın daha iyi hizmet alması ve yerel kaynakların daha etkin ve verimli bir şekilde kullanılması amaçlanmıştır. Yapılan bu düzenlemelerin sonuçlarından büyükşehirlerde yaşayan yerel halk olumlu/olumsuz yönde etkilenmiştir. Çalışmamızda, 6360 sayılı yasa ile büyükşehir uygulamalarında meydana gelen değişikliklerin sosyo-ekonomik anlamda yerel halk üzerindeki etkileri ölçülmektedir. Bu bağlamda, örneklem olarak 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi olan Van Büyükşehir Belediyesi alınmıştır. Araştırmada, alan veri toplama yöntemi kullanılarak 138 kişi ile anket çalışması yapılmıştır. Bulguların analizinde SPSS paket programından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 6360 Sayılı Yasa, Büyükşehir Belediyesi, Büyükşehir Uygulamaları, Yerel Halk

The Effects of New Metropolitan Implementations on Local People: Van Example

Abstract

The new arrangements about the municipalities of metropolitan are made in our country as well as in the world. With the local law numbered 6360 which takes place among these arrangements is aimed local people to take service better and local resources to be used in more effectively and efficiently. In the result of these arrangements the people living in the metropolitan cities have been influenced positively/negatively. In our study, the emerged from the implementations of metropolitan with local law number 6360 are measured on local people as social-economics. In this context, Van Metropolitan Municipality was taken as sample with numbered 6360 law. Survey was used in the research as a collecting data tool. Study is composed of 138 participants. SPSS software was used in the research.

Keywords: Law No. 6360, Metropolitan Municipalities, Metropolitan Implementations, Local People

1. GİRİŞ

Günümüzde, dünya ülkelerinin birçok alanda kendilerini yenileme gayreti içerisinde yer aldığı bilinen bir olgudur. Ülkemiz de dünyadaki bu yenilenme eğilimlerine yabancı kalmayarak, birçok alanda kendini yenileme ve güncelle uyum sağlamak adına önemli düzenlemeler ve değişiklikler yapma gayreti içerisinde. Yerel yönetimlerle ilgili düzenlemeler genellikle iki boyutta ele alınmaktadır: İlk boyut, yerel yönetimlerin sundukları hizmetlerin etkinliği ve verimliliği; ikincisi yerel yönetimlerin demokrasiyle olan ilişkisi ile ilgilidir. İlki daha çok rağbet görmektedir. Bu amaçla yapılan düzenlemeler arasında önde gelen ve birçok akademisyenin de aynı fikirde olduğu yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde yapılan merkeze ait yetkilerin bir kısmının yerele verilerek yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ile yerelde verimliliğin artırılma çabasıdır.

Ülkemizde yerel yönetimler alanında özellikle, büyükşehirlerin yönetim modellerine yönelik arayışlar hız kazanmıştır (Gül vd. 2014: 170). Bu bağlamda, 1980 sonrasında baktığımızda önemli düzenlemeler yer almaktadır. Yapılan bu düzenlemeler arasında; 1984 tarih ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 2012 tarih ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir

Belediyesi ve 27 İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yer almaktadır. Günümüzde 6360 sayılı yasa ile yerel yönetimlerin yapısında önemli düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan bu düzenlemeler, büyükşehir belediyelerinin yönetimi sürecinde yerel halk üzerinde sosyal ve ekonomik anlamda hem olumlu, hem de olumsuz yönden etkiler meydana getirmiştir.

Araştırmamızda, 6360 sayılı yasa ile getirilen yeni büyükşehir uygulamasının yerel halk üzerindeki sosyal ve ekonomik etkileri ölçülmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, Türkiye’de büyükşehir yönetiminin tarihsel gelişimi; ikinci bölümde, büyükşehir uygulamaları; üçüncü bölümde, örneklem olarak seçilen 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediye statüsü kazanan on dört ilden biri olan Van ili örneği üzerinde durulmaktadır. Yöntem olarak yüz yüze görüşme ve anket yöntemi seçilmiş olup 138 kişi ile yüz yüze görüşme ve anket uygulaması yapılmıştır. Yapılan anket sonuçları SPSS programı ile değerlendirilerek yorumlamalar yapılmıştır. Çalışma sonuç ve değerlendirme ile sonlanmaktadır.

2. TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YÖNETİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Geniş alanlara yayılarak büyüyen kentlerin nasıl daha etkin yönetileceği sorunu güncelliğini her daim korumuştur. Dünya ülkelerinde olduğu gibi, ülkemizde de, nüfus, güvenlik, teknolojik, ekonomik ve sosyal değişimler sonucunda kentlerin yönetim sistemlerinde yeni düzenlemeler yapılmıştır. Özellikle 1980 yılı sonrası müdahaleci devlet anlayışından, liberal devlet yönetimi anlayışına geçilmesi ile bu düzenlemeler daha da artmıştır (Bulut ve Yılmaz, 2014: 76). Yapılan bu düzenlemeler arasında yer alan büyükşehir belediyesi yönetim modeli ile yerel halka daha kaliteli, etkin ve verimli hizmet verilmesi hedeflenmiştir.

Ülkemizde 1982 Anayasası’nın 127. maddesi ile büyükşehir belediyelerinin yönetimine ilişkin hukuki zemin hazırlanmıştır (Şengül, 2013: 115). İlk büyükşehir belediyesi yönetim modeli, 1984 yılında çıkarılan “3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” ile başlamıştır. İlgili kanun ile “Büyükşehir Belediyesi” ve “İlçe Belediyesi” kavramları Türkiye’de yerel yönetim literatürüne girmiştir (Ökmen ve Parlak, 2013: 272). Bu yasa ile beraber, ilk olarak üç büyük nüfuslu kent olan İstanbul, Ankara, İzmir illeri büyükşehir belediye statüsü kazanmıştır. Bu ilk düzenlemenin ardından Adana (1986), Bursa, Gaziantep, Konya (1987), Kayseri (1988), Kocaeli, Mersin, Diyarbakır, Antalya, Eskişehir, Erzurum, Samsun (1993) illeri ve son olarak 2000 yılında 593 sayılı yasayla Sakarya ilinin de büyükşehir belediye statüsü kazanması ile büyükşehir belediye sayısı on altı olmuştur. 3030 sayılı Kanun ile ilk büyükşehir belediyesi statüsü kazanan Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde “iki kademeli belediye” kurulmuştur. Bu doğrultuda, bir yerde büyükşehir belediyesi kurulmasındaki koşul belediye sınırları içinde birden fazla ilçenin bulunmasıdır. İlçenin bulunmaması halinde, öncelikli olarak merkezi yönetim tarafından en az iki ilçenin kurulması gerekli kılınmıştır. 3030 sayılı yasadaki büyükşehir belediyesi kurulmasında nüfus ölçütü yer almamaktadır (Kaypak ve Yılmaz, 2016: 31).

3030 sayılı yasa ile getirilen büyükşehir belediyesi modeline baktığımızda; büyükşehir belediye başkanı hem karar alma hem de yürütme organlarının başı olarak iki organ arasındaki eşgüdümü ve iletişimi sağlayan ve yetkilerin çoğunu elinde bulunduran kişi olarak görülmektedir (Erder ve İncioğlu, 2013: 69). İlgili yasadaki görev ve yetki dağılımına baktığımızda; nesnel ölçütler kullanılmadığı, yönetim kademeleri arasındaki eşgüdümün yetersiz olduğu, büyükşehir genelindeki planlama ve eşgüdümün yetersiz olması gibi sorunların giderilmesi adına 3030 sayılı yasanın yerine yirmi yıl aradan sonra 2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu çıkarılmıştır (Sodan, 2009: 720-721). Çıkarılan bu yasa ile büyükşehir belediyelerinde görülen yönetim sorunlarının çözüme kavuşturulması, hizmette kalitenin artırılması, büyükşehirlerde bütünlük ve eşgüdümün sağlanması noktasındaki sorunlara yönelik çözümler getirilmesi amaçlanmıştır (Arıkboğa, 2008: 315) . Son olarak, halen yürürlükte olan büyükşehir belediye yasasında yapılan 2012 tarih ve 6360 sayılı yasa değişikliği ile büyükşehir belediyelerinin yönetim yapısında önemli değişiklikler yapılmıştır.

3. 6360 SAYILI YASA SONRASI BÜYÜKŞEHİR UYGULAMALARI

Büyükşehirleri düzenleme faaliyetleri, kent nüfus ve yönetim sorunlarının artmasıyla birlikte sürmüştür. “13 İlde Büyükşehir Belediyesi ve 26 İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde

Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, 06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İlgili yasa ile Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illeri büyükşehir statüsüne kavuşmuş ve 14.03.2013 tarihinde kabul edilen 6447 sayılı yasa ile 6360 sayılı yasa da değişiklik yapılarak Ordu ilinin de büyükşehir belediye statüsüne kavuşturulması ile yasa da yer alan 13 ilde büyükşehir belediyesi ibaresi 14 ilde büyükşehir belediyesi ve 26 ilçe kurulması ibaresi 27 ilçe kurulması olarak değiştirilerek 6360 sayılı yasanın adı “14 ilde Büyükşehir Belediyesi ve 27 İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” olmuştur. İlgili yasa ile yeni büyükşehir belediyesi olan 14 il belediyesi 30 Mart 2014 tarihinde yapılan yerel seçimler sonrasında büyükşehir belediyesi olarak yerel halka hizmet vermeye başlamıştır.

Büyükşehir belediye yönetiminin yetki ve sorumluluk alanını en geniş düzenleyen yasa 6360 sayılı yasadır. Bu sayılı yasa ile birlikte büyükşehir belediye yönetim sisteminde önemli değişikliklere gidilerek, yerel halkın taleplerinin etkin şekilde karşılanması hedeflenmiş ve bu yapının demokratik hayata katılımı sağlayacağı ifade edilmiştir (İzci ve Turan, 2013:119). 6360 sayılı yasanın çıkarılmasındaki amaç, yerelde alınan kararlara halkın katılımının sağlanarak, hizmette kalitenin artırılması, hizmet bütünlüğü sağlanarak halkın ihtiyaçlarının optimum düzeyde karşılanması, saydam ve şeffaf bir yönetim anlayışı benimsenerek yerel halka hizmet noktasında etkinliğin ve verimliliğin artırılmasının sağlanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, yerel yönetimlerin halka yakın olması, alınan kararlara halkın katılabilmesi olanağının sağlanması ve halkın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetlerin artırılması, hem bu kuruluşların demokrasi açısından önemli hale getirilmesi hem de ülkemizdeki demokrasinin gelişimi açısından önemli katkılar sağlayacaktır (Baharçipek, 2013: 228).

3.1. 6360 Sayılı Yasa ile Yapılan Köklü Değişiklikler

6360 sayılı yasa ile önemli düzenlemeler yapılarak illerde büyükşehir belediye yönetiminin yetki ve sorumlulukları artırılmıştır. Bunlar daha önce örneği olmayan yeni düzenlemelerdir. 6360 sayılı yasa ile yapılan düzenlemeleri ana başlıklar halinde sıralayacak olursak (Kaypak ve Yılmaz, 2016: 34-35);

- 14 yeni büyükşehir belediyesi kurulması ile ülkemizdeki büyükşehir belediye sayısı 30 olmuştur.
- 30 büyükşehir belediyesinin sınırları il mülki sınırları olarak genişletilmiştir.
- Nüfusu 750.000 ve üzeri olan il belediyelerinin büyükşehir belediyesi olma yolunu açmıştır.
- Büyükşehir olan illerde bulunan il özel idareleri, belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır.
- Büyükşehirlerde bulunan köyler mahalleye dönüştürülmüştür.
- Yeni mahalle kurulabilmesi için en az 500 nüfus koşulu öngörülmüştür.
- Büyükşehir belediyelerinde ve nüfusu 100.000 üzerinde olan ilçe belediyelerinde kadınlar ve çocukların barınmaları için konukevleri açma zorunluluğu getirilmiştir.
- Büyükşehir belediyesi kurulan illerde yeni ilçeler kurulmuştur.
- İstanbul ve Kocaeli illeri dışında kalan büyükşehir belediyeleri, büyükşehir ilçe belediyeleri ve bağlı yönetimlerin yatırım bütçelerinin en az %10’unu on yıl süreyle belediye sınırlarına dahil olan yerleşim yerlerinin altyapı hizmetlerine ayırma koşulu getirilmiştir (Ökmen ve Parlak, 2013: 313).
- Büyükşehir belediyesi olarak yerel halka hizmet veren illerdeki bucak ve bucak teşkilatları kaldırılmıştır (Genç, 2014:5).
- Kamu kurum ve kuruluşlarının hizmetlerindeki etkinliğin artırılması, eşgüdümünün sağlanması ve denetlenmelerinin yapılması adına valiye bağlı olarak Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuştur (Parlak ve Ökmen, 2016: 357).

4. VAN ÖRNEĞİ

4.1. Van İlinin Genel Özellikleri

Van ilinin tarihi, arkeolojik araştırmalara göre, yazılı tarih öncesi dönemleri M.Ö. 5000-3000 yılları Kalkolitik dönem başlarına kadar uzanmaktadır. M.Ö. 2000 yılında bu bölgede ilk olarak devlet kuranlar Hurrilerdir. Daha sonra Urartular, Persler, Makedonyalılar, Partlar, Sasaniler, Bizanslılar, Emeviler, Abbasiler,

kısa bir süreliğine Ermeniler, Büyük Selçuklular, Eyyübiler, Karakoyunlular ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı Devleti'nin himayesine girmiştir (www.van.gov.tr/van-tarihcesi, 2016). Van'ın uygarlık tarihi Urartularla başlar. Kent Urartulardan kalmadır. Farklı kültürlerin ve toplulukların bir arada yaşayabildiği bir coğrafyadır. 20. yüzyıla kadar Ermeni, Türk, Kürt, Arap nüfus yaşamıştır.

Van İlinin Haritası (commons.wikimedia.org, 2016)

(tr.wikipedia.org, 2016).

Birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Van ili Doğu Anadolu Bölgesinde yer almaktadır. Van gölü kenarında yer alan bir sınır ilidir. Aşağıdaki haritada da belirtildiği gibi, kuzeyinde Ağrı, batısında Bitlis, güneybatısında Siirt, güneyinde Hakkari illeriyle, doğudan da İran ile sınırlıdır. Van, Anadolu'nun en büyük kapalı havzasına sahip olmakla birlikte Van Gölü kıyısında oldukça verimli topraklara sahip bir ilimizdir. Tarım ve dağlık alanlarıyla hayvancılık toplumu koşulları hakimdir. Van ili kış ayları serin ve yoğun kar etkisinin görüldüğü bir iklime sahip, geçim kaynağında hayvancılığın ön planda görüldüğü, özellikle küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yoğun olduğu, yüzölçümünün %10'unu tarımsal alanın içerdiği, arpa, buğday, şeker pancarı ve elma yetiştiriciliğinin yapıldığı bir yerleşim birimidir (tr.wikipedia.org, 2016). Van kültürü, Van kedisi ve otlu peynire dayanır. Van gölü canavarı da bunlara eklenebilir. Farklı renkli gözleriyle (mavi ve kehribar) tanınan ve ilin kendi adını taşıyan beyaz renkli Van kedisi, Van ili kadar ünlüdür. Otlu peynir, dağlardan toplanan otlardan yapılmaktadır. Van sanayisi, hayvancılık, et ve süt ürünlerine dayanmaktadır (tr.wikipedia.org, 2016).

Van ilinin yüzölçümüne baktığımızda; Harita Genel Komutanlığı'na ait 1/1.000.000 ölçekli mülki idari bölümleri harita verilerinden hesaplanarak elde edilmiş olan bilgilere göre; 21.334 km² olan yüzölçümü ile Türkiye'nin 6. büyük ilidir, km²'ye il genelinde yaklaşık 48 kişi düşmektedir (bilginform.com, 2016).

Tablo 1: 2015 Yılı Van İli İlçe Erkek Kadın Nüfus Dağılımı (nufusu.com, 2016)

Van	Toplam	Erkek	Kadın
İpekyolu	285.272	144.111	141.161
Erciş	173.795	90.016	83.779
Tuşba	149.944	77.385	72.559
Edremit	118.786	59.894	58.892
Özalp	70.057	35.843	34.214
Çaldıran	65.986	34.171	31.815
Başkale	56.368	29.179	27.189
Muradiye	50.981	26.059	24.922
Gürpınar	36.858	18.692	18.166
Gevaş	28.801	14.394	14.407
Saray	22.150	11.598	10.552
Çatak	21.780	11.293	10.487
Bahçesaray	15.619	7.845	7.774
Toplam	1.096.397	560.480	535.917

Van ili, 2015 yılı itibari ile 1.096.397 nüfusa sahiptir. Nüfus bakımından, Doğu Anadolu bölgesinin en büyük nüfusa sahip ilidir. Türkiye'nin kalabalık kentler sıralamasında 19. sırada yer almaktadır. (www.nufusu.com). Tablo 1 incelendiğinde; 1.096.397 nüfusa sahip olan Van ilindeki erkek nüfusun (560.480 kişi), kadın nüfusundan (535.917 kişi) 24.563 kişi fazla olduğu görülmektedir. Van ili toplamda 13 ilçeye sahiptir. İlin en büyük nüfusa sahip ilçesinin İpekyolu, en az nüfusa sahip olan ilçesinin ise Bahçesaray olduğu öne çıkan bilgiler arasındadır. Kente 1990 yılından itibaren yoğun bir göç yaşanmıştır. Bölgedeki terör olayları nedeniyle boşaltılan köylerin en yakın adresi Van olmuştur. 2012 yılında %48'lik bir artışla ülke nüfus sıralamasında üst sıralara yükselen kentin demografik yapısı da bir hayli değişmiştir (tr.wikipedia.org, 2016).

Göç, yoksulluk ve işsizlik, yetersiz içme ve kullanma suyu ve altyapı eksiklikleri kentin yaşadığı önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Öte yandan 23 Ekim ve 9 Kasım 2011 tarihlerinde ard arda yaşanan iki büyük depremle birlikte birçok vatandaş yaşamını yitirmiş, kentteki yapıların üçte ikine yakını hasar görmüş veya yıkılmıştır. Van'ın yeniden yapılandırılması ve ekonomisinin canlandırılması için çalışmalar sürdürülmektedir.

Bu çalışmalarla ilişkili hayata geçirilen iki önemli düzenlemeden biri, afet odaklı kentsel dönüşüm yasası; diğeri ise, Van'ın büyükşehir belediyesi statüsüne kavuşturulmasıdır (İzci ve Turan, 2013:138).

4.2. Araştırma Yöntemi ve Bulguları

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yüz yüze görüşme ve anket tekniği uygulanmıştır. Ankete katılanlar, Van ilinde yaşayan kişiler arasından basit tesadüfi örneklem yolu seçilmiştir. Anketimizin çoğunluğu, Van ilinin üç büyük caddesi arasında yer alan İskele, Cumhuriyet ve Maraş Caddesi'nden aynı gün geçmekte olan ve ankete katılmak isteyen katılımcılara uygulanmıştır. Toplam olarak 147 kişi ankete katılmış ve eksik bilgi, birden fazla seçeneğin işaretlenmesi nedenlerinden dolayı 9 anket değerlendirmeye alınmayarak 138 kişi ile anket çalışması tamamlanmıştır. Araştırma ile elde edilen veriler, istatistik yöntemlerinden, Yüzde Frekans Analizi, T Testi ve Ki Kare Bağımsızlık testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ($p<0,05$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılık tespit edilen değişkenlerle ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Ankete katılan katılımcıların kişisel özellikleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler (n=138)

Değişkenler		f	%	Değişkenler		f	%	
Doğum Yeri	İl Merkezi	55	39,9	Meslek	Memur	36	26,1	
	İlçe	44	31,9		İşçi	35	25,4	
	Kasaba	16	11,6		Esnaf	20	14,5	
	Köy	23	16,7		Çiftçi	13	9,4	
					Diğer	34	24,6	
Yaş	18-25	34	24,6	Öğrenim Durumu	Okuryazar değil	13	9,4	
	26-30	59	42,8		İlköğretim ve altı	60	43,4	
	31-35	14	10,1		Lise	28	20,3	
	36-40	14	10,1		Yüksekokul 2 yıllık	13	9,4	
	41-45	7	5,1		Yüksekokul 4 yıllık	21	15,2	
	46 ve yukarısı	10	7,2		Yüksek lisans	3	2,2	
Cinsiyet	Erkek	71	51,4		Doktora	0	0,0	
	Kadın	67	48,6		İkamet Süresi	5 Yıl ve Aşağısı	34	24,6
Medeni Durum	Evli	90	65,2			6 – 10 yıl	20	14,5
	Bekar	48	34,8			11-15 yıl	27	19,6
İkamet Yeri	BŞB Merkez İlçesi	54	39,1	16-20 yıl		15	10,9	
	BŞB İlçesi	33	23,9	21 yıl ve yukarısı		42	30,4	
	BŞB İlçesine bağlı Köyden Mahalleye Dönüşen	51	37,0					

Ankete katılan 138 kişiye ilişkin tanımlayıcı bilgilerin yer aldığı Tablo 2 incelendiğinde; %39,9'inin (55 kişi) Van il merkezinde doğduğu, %51,4 katılımcının (71 kişi) erkek olduğu, %42,8 katılımcının (59 kişi) 26 ile 30 yaş aralığında olduğu, %65,2 katılımcının (90 kişi) evli olduğu, katılımcıların %39,1'inin (54 kişi) Büyükşehir Belediye Merkez İlçesinde ikamet ettiği, ilköğretim ve altı düzeyde eğitim alan katılımcıların oranının %43,4 (60 kişi) olduğu, Büyükşehir Belediyesinde 5 yıl ve daha az süredir ikamet edenlerin oranının %24,6 (34 kişi) olduğu, 21 yıl ve daha fazla süredir ikamet edenlerin oranının %30,4 (42 kişi) gibi büyük çoğunluğu oluşturduğu öne çıkan bulgular arasında yer almaktadır.

Tablo 3: Katılımcıların Yaşadıkları Kentin Büyükşehir Belediye Olmasındaki Memnuniyetlerine İlişkin İstatistikî Bilgiler (n=138)

Değişkenler		f	%
İlinizin Büyükşehir Belediyesi olmasından mutlu musunuz?	Evet	85	61,6
	Hayır	53	38,4
	Toplam	138	100,0

Tablo 3 incelendiğinde; katılımcıların %61,6'sının (85 kişi), yaşadıkları kent olan Van ilinin büyükşehir belediyesi olmasından memnuniyet duyduğu; %38,4'ünün (53 kişi) ise, yaşadıkları kentin büyükşehir belediyesi olmasından memnun olmadığı görülmektedir. Büyükşehir olmasından memnun olanlar, memnun olmayanlara göre oldukça yüksek bir orana sahiptir. Bu verilere göre, yerel halkın, yaşadıkları kentin büyükşehir belediyesi olmasından memnun olduğunu, bir rahatsızlık duymadıklarını ifade edebiliriz.

Tablo 4: Katılımcıların Yaşadıkları Kentin Büyükşehir Belediyesi Olması ile Yaşamlarında Herhangi Bir Farklılık Olup Olmadığına İlişkin İstatistikî Bilgiler (n=138)

Değişkenler		f	%
İlinizin Büyükşehir Belediyesi olması ile yaşamınızda herhangi bir farklılık oldu mu?	Evet-Olumlu	69	50,0
	Evet Olumsuz	36	26,1
	Hayır	33	23,9
	Toplam	138	100,0

Tablo 4 incelendiğinde; katılımcıların %50'sinin (69 kişi) illerinin büyükşehir belediyesi olması ile yaşamlarında olumlu yönde bir farklılık olduğunu, %26,1'inin, illerinin büyükşehir belediyesi olması ile yaşamlarının olumsuz yönde etkilendiğini, %23,9'unun ise, illerinin büyükşehir belediyesi olması ile yaşamlarında herhangi bir farklılık olmadığını belirttikleri görülmüştür.

Tablo 5: Yaşadıkları Kentin Büyükşehir Belediyesi Olmasının Sosyal Yöndeki Etkilerine Yönelik Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistiksel Bilgiler (n=138)

Değişkenler		f	%
6360 sayılı yasa sonrası Büyükşehir Belediyesi il mülki sınırlarına kadar yeterli düzeyde hizmet götürmektedir.	Kesinlikle Katılmıyorum	28	20,3
	Katılmıyorum	49	35,5
	Orta Düzeyde Katılıyorum	26	18,8
	Katılıyorum	22	15,9
	Kesinlikle Katılıyorum	13	9,4
6360 sayılı yasa sonrası su ve kanalizasyon gibi altyapı yatırım ve hizmetlerinde iyileşme olduğunu düşünüyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum	26	18,8
	Katılmıyorum	28	20,3
	Orta Düzeyde Katılıyorum	46	33,3
	Katılıyorum	24	17,4
	Kesinlikle Katılıyorum	14	10,1
Büyükşehir Belediye Yönetimine geçiş (BŞBY) sonrası yaşadığım kentte yol bakım ve onarım faaliyetlerinin arttığını düşünüyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum	24	17,4
	Katılmıyorum	35	25,4
	Orta Düzeyde Katılıyorum	41	29,7
	Katılıyorum	23	16,7
	Kesinlikle Katılıyorum	15	10,9
BŞBY'e geçiş sonrası yaşadığım kentin çevre ve peyzaj	Kesinlikle Katılmıyorum	30	21,7

düzenlemelerinde olumlu gelişmeler olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	38	27,5
	Orta Düzeyde Katılıyorum	35	25,4
	Katılıyorum	23	16,7
	Kesinlikle Katılıyorum	12	8,7
BŞBY'e geçiş sonrası yaşadığım kentteki ulaşım hizmetlerinde iyileşme olduğunu düşünüyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum	17	12,3
	Katılmıyorum	36	26,1
	Orta Düzeyde Katılıyorum	35	25,4
	Katılıyorum	28	20,3
	Kesinlikle Katılıyorum	22	15,9
BŞBY'e geçiş sonrası yaşadığım kentin trafik sorunları arttı.	Kesinlikle Katılmıyorum	27	19,6
	Katılmıyorum	20	14,5
	Orta Düzeyde Katılıyorum	27	19,6
	Katılıyorum	34	24,6
	Kesinlikle Katılıyorum	30	21,7
BŞBY'e geçiş sonrası sosyal ve sportif faaliyetler arttı.	Kesinlikle Katılmıyorum	31	22,5
	Katılmıyorum	35	25,4
	Orta Düzeyde Katılıyorum	38	27,5
	Katılıyorum	25	18,1
	Kesinlikle Katılıyorum	9	6,5
BŞBY'e geçiş sonrası çöp toplama hizmetinde gelişme olmuştur.	Kesinlikle Katılmıyorum	26	18,8
	Katılmıyorum	30	21,7
	Orta Düzeyde Katılıyorum	41	29,7
	Katılıyorum	20	14,5
	Kesinlikle Katılıyorum	21	15,2

Tablo 5 incelendiğinde; katılımcıların %55,8'inde (77 kişi), 6360 sayılı yasa sonrası büyükşehir belediyesinin il mülki sınırlarına kadar yeterli düzeyde hizmet götürme noktasında eksiklik olduğu görüşünün hakim olduğu görülmektedir. Katılımcıların %60,8'i (84kişi), 6360 sayılı yasa sonrası su ve kanalizasyon gibi altyapı yatırım ve hizmetlerinde iyileşme olduğu görüşündedir. %57,3 (79 kişi) katılımcı, büyükşehir belediyesi yönetimine geçiş sonrası yaşadığı kentte yol, bakım ve onarım faaliyetlerinin arttığı görüşündedir. %50,8 (70 kişi) katılımcı, büyükşehir belediyesine geçiş sonrası yaşadığı kentin çevre ve peyzaj düzenlemelerinde olumlu gelişmeler olduğu düşüncesindedir. Büyükşehir belediyesi yönetimine geçiş sonrası katılımcıların % 61,6'sı (85 kişi), yaşadığı kentteki ulaşım hizmetlerinde iyileşme olduğu görüşündedir. Katılımcıların 65,9'u (91 kişi), Büyükşehir belediyesi yönetimine geçiş sonrası yaşadığı kentin trafik sorunlarının arttığı görüşündedir. %52,1 (72 kişi) katılımcı, büyükşehir belediyesi yönetimine geçiş sonrası yaşadığı kentte sosyal ve sportif faaliyetlerin arttığı düşüncesindedir. Katılımcıların %59,4'ü (82 kişi), büyükşehir belediyesi yönetimine geçiş sonrası yaşadığı kentteki çöp toplama hizmetinde gelişme olduğu görüşündedir.

Van ilinin 6360 sayılı yasa sonrası büyükşehir belediyesi olmasının sosyal anlamda yerel halka etkilerine baktığımızda; büyükşehir belediyesinin il mülki sınırlarına kadar yeterli düzeyde hizmet götürme konusunda yetersiz kaldığı ve kentteki trafik sorununun artması gibi yerel halka olumsuz etkilerinin olduğu; öte yandan, su ve kanalizasyon gibi altyapı yatırım ve hizmetlerinde iyileşme, kentteki yol, bakım ve onarım faaliyetlerindeki artış, çevre ve peyzaj düzenlemelerindeki olumlu gelişmeler, ulaşım ağının genişlemesi ile ulaşım hizmetlerindeki iyileşmelerin ve kentteki sosyal ve sportif faaliyetlerin artmış olması ve çöp toplama hizmetlerindeki gelişmelerin yerel halka olumlu yönde yansdığı görülmektedir.

Tablo 6: Yaşadıkları Kentin Büyükşehir Belediyesi Olmasının Ekonomik Yöndeki Etkilerine Yönelik Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistiksel Bilgiler (n=138)

Değişkenler		f	%
Büyükşehir Belediye Yönetimine (BŞBY) geçiş sonrası yaşadığım kentteki iş olanakları artmıştır.	Kesinlikle Katılmıyorum	16	11,6
	Katılmıyorum	35	25,4
	Orta Düzeyde Katılıyorum	25	18,1
	Katılıyorum	17	12,3
	Kesinlikle Katılıyorum	45	32,6
BŞBY'e geçiş sonrası otopark ücretleri arttı.	Kesinlikle Katılmıyorum	15	10,9
	Katılmıyorum	25	18,1
	Orta Düzeyde Katılıyorum	38	27,5
	Katılıyorum	26	18,8
	Kesinlikle Katılıyorum	34	24,6
BŞBY'e geçiş sonrası toplu taşıma ücretlerinde artış yaşandı.	Kesinlikle Katılmıyorum	21	15,2
	Katılmıyorum	31	22,5
	Orta Düzeyde Katılıyorum	26	18,8
	Katılıyorum	24	17,4
	Kesinlikle Katılıyorum	36	26,1
BŞBY'e geçiş sonrası konut satış ve kira fiyatları arttı.	Kesinlikle Katılmıyorum	14	10,1
	Katılmıyorum	18	13,0
	Orta Düzeyde Katılıyorum	37	26,8
	Katılıyorum	30	21,7
	Kesinlikle Katılıyorum	39	28,3
BŞBY'e geçiş sonrası çevre temizlik ve emlak vergileri arttı.	Kesinlikle Katılmıyorum	15	10,9
	Katılmıyorum	14	10,1
	Orta Düzeyde Katılıyorum	44	31,9
	Katılıyorum	29	21,0
	Kesinlikle Katılıyorum	36	26,1
BŞBY'e geçiş sonrası Su faturalarında artış yaşandı.	Kesinlikle Katılmıyorum	10	7,2
	Katılmıyorum	25	18,1
	Orta Düzeyde Katılıyorum	39	28,3
	Katılıyorum	35	25,4
	Kesinlikle Katılıyorum	29	21,0

Tablo 6 incelendiğinde; katılımcıların %63'i (87 kişi) büyükşehir belediye yönetimine (BŞBY) geçiş sonrası yaşadığı kentteki iş olanaklarının arttığı görüşündedir. %70,9 (98 kişi) çoğunluktaki katılımcı, büyükşehir belediyesi yönetimine geçiş sonrası kentindeki otopark ücretlerinin arttığı düşüncesindedir. Katılımcıların % 62,3'ü (86 kişi) büyükşehir belediyesi yönetimine geçiş sonrası yaşadığı kentteki toplu taşıma ücretlerinin arttığı düşüncesindedir. %76,8 (106 kişi) katılımcı, büyükşehir belediyesi yönetimine geçiş sonrası konut satış ve kira fiyatları arttığı görüşündedir. Katılımcıların %79'u (109 kişi), büyükşehir belediyesi yönetimine geçiş sonrası çevre, temizlik ve emlak vergilerinin arttığını belirtmektedir. %74,7 (103 kişi) katılımcı, büyükşehir belediyesi yönetimine geçiş sonrası su faturalarında artış yaşandığı görüşündedir.

Tablo 6'daki verileri genel olarak incelediğimizde; katılımcıların yaşadıkları kentin büyükşehir olması ile yeni yapılanmalar oluştuğu için ekonomik yönden sadece iş olanaklarının belirli oranda arttığı; ancak diğer taraftan, otopark ücretlerinin, toplu taşıma ücretlerinin, çevre temizlik ve emlak vergilerinin ve su faturalarının artmış olması sebebiyle ekonomik anlamda yerel halk üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu görülmektedir. Büyükşehir belediyesi, bir anlamda hayatı eskiye göre pahalılaştırmıştır.

Tablo 7: Katılımcıların BŞBY'e Geçiş Sonrası Düşünceleri ile Cinsiyetlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{X}	S.S.	t	p
Ölçek (genel) Ortalama	Erkek	71	3,0412	,55179	-,347	,729
	Kadın	67	3,0757	,61507		
Sosyal Ortalama	Erkek	71	2,7482	,76837	-1,315	,191
	Kadın	67	2,9067	,63676		
Ekonomik Ortalama	Erkek	71	3,4648	,95784	1,223	,224
	Kadın	67	3,2746	,86328		

T testinde “p” değeri 0,05’den küçük ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık vardır (Ural ve Kılıç, 2006: 204). Bu doğrultuda, katılımcıların cinsiyetleri bakımından kentlerinin büyükşehir belediyesi olması ile sosyal ve ekonomik etkilerine yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Diğer bir ifade ile, katılımcıların Van ilinin büyükşehir belediyesi olması sonrasında, sosyal ve ekonomik anlamda etkilerine yönelik görüşlerinde cinsiyet bakımından önemli bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 8: Katılımcıların Cinsiyeti İle Kentlerinin Büyükşehir Belediyesi Olması Sonucunda Mutlu Olup Olmadığı Durumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Analizi Sonuçları (n=138)

Değişkenler			İlinizin Büyükşehir Belediyesi olması ile yaşamınızda herhangi bir farklılık oldu mu?			Toplam
			Evet-Olumlu	Evet-Olumsuz	Hayır	
Cinsiyetiniz?	Erkek	f	29	18	24	71
		%	40,8%	25,4%	33,8%	100,0%
	Kadın	f	40	18	9	67
		%	59,7%	26,9%	13,4%	100,0%
Toplam		f	69	36	33	138
		%	50,0%	26,1%	23,9%	100,0%

$X^2=8,463$ $p=0,015^*$

*P<0,05

Tablo 8’i incelediğimizde; cinsiyet bakımından kentlerinin büyükşehir belediyesi olmasının bireylerin yaşamlarında herhangi bir farklılık olup olmadığına baktığımızda; erkek katılımcıların %40,8’i (29 kişi), yaşamlarında olumlu yönde etkilerinin olduğunu belirtirken, 25,4’ü (18 kişi), yaşamlarında olumsuz yönde etkilerinin olduğu görüşündedir. Erkeklerin %33,8’i (24 kişi) ise, illerinin büyükşehir belediyesi olması ile yaşamlarında herhangi bir farklılık olmadığı görüşündedir. Kadın katılımcılara baktığımızda ise; %59,7’si (40 kişi), yaşamlarında olumlu yönde etkilerinin olduğunu belirtirken, 26,9’u (18 kişi), yaşamlarında olumsuz yönde etkilerinin olduğu görüşündedir. Kadınların %13,4’ü (9 kişi) ise, illerinin büyükşehir belediyesi olması ile yaşamlarında herhangi bir farklılık olmadığını ileri sürmüştür.

Erkek ve kadın katılımcıların illerinin büyükşehir belediyesi olması ile yaşamlarında herhangi bir farklılık olup olmadığına bakıldığında; kadınların, erkeklere göre, illerinin büyükşehir belediyesi olmasının olumlu etkilerinin daha fazla olduğu düşüncesini taşıdıkları görülmektedir.

5. SONUÇ

Günümüz Dünyasında kentler nüfus ve alan olarak hem çevreye yayılmakta ve hem de yoğunlaşmaktadır. Büyük kentlerin sorunları da büyük olmakta ve büyük alanları yönetmek için özel yönetim biçimlerine ihtiyaç

duyulmaktadır. Hizmet alanlarının genişlemesiyle, ülkelerin tarihsel gelişim süreci içinde yönetsel gelenekleri doğrultusunda farklı büyükşehir yönetimi modelleri geliştirdikleri söylenebilir. Yerel yönetimlerle ilgili düzenlemeler, ya yerel yönetimlerin sundukları hizmetlerin etkinliği ve verimliliği; ya da yerel yönetimlerin demokrasiyle olan ilişkisini hedef almaktadır (Eryılmaz, 2011: 146). Bu iki hedefin kesişme alanını 'ölçek sorunsalı' oluşturmaktadır. Büyükşehir belediye modelleri, temel ölçüt olarak, bütünlük arz eden kentleşmiş alanların nüfusunu esas almaktadır. 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı yasa sonrası büyükşehir yönetim modelini uygulamaya başlayan ülkemiz, geride bıraktığı 33 yıl süre zarfında büyükşehir belediye yönetimlerine, halka daha yakın, iyi ve kaliteli hizmet verebilmesi adına birçok yetki vermiştir. 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı son yasal düzenleme de, daha çok diğer yaklaşımların izlerini taşımaktadır.

Büyükşehir belediyesi yönetimlerine ilişkin en fazla yetki şüphesiz 6360 sayılı yasa ile gerçekleşmiştir. Bu yasa sonrasının önemli değişikliklerinden birçoğuna baktığımızda; il özel idarelerinin kapatılmış olması, köylerin tüzel kişiliğinin kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesi öne çıkmaktadır. Büyükşehir belediye sınırlarının il mülki sınırları olarak değiştirilmesiyle büyükşehir belediye yönetimi, il mülki sınırlarına kadar yetkili hale getirilerek ilin en ucundaki köyden mahalleye çevrilmiş olan yerleşim alanlarına hizmet götürme yükümlüğü altına girmiştir (www.yerelnet.org.tr, 2016). Yani örneklem olarak aldığımız Van ilinin bir ucundan diğer ucuna kadar olan örneğin Van iline 112 km uzaklıktaki Başkale ilçesinin en ucundaki mahalleye hizmet götürme sorumluluğu verilmiştir. Yerel yönetimler alanında yeni yasaların ortaya koyduğu düzenlemelerde, daha etkin ve kaliteli hizmet sunumunu esas alan, kaynakların ekonomik ve verimli kullanılmasıyla hizmet arzını artırmayı hedefleyen bir yaklaşım benimsenmiş; uygulamalar bu kapsamda hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Ancak hedeflenenle hayata geçirilen her zaman örtüşmeyebilmektedir (Özer, 2013: 122).

6360 sayılı yasanın sosyal ve ekonomik anlamda yerel halk üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olmuştur. Van ilinin büyükşehir belediyesi olmasından sonra, yerel halk üzerindeki sosyal ve ekonomik etkilerine baktığımızda; su ve kanalizasyon gibi altyapı yatırım ve hizmetlerin artması, kentteki yol bakım ve onarım faaliyetlerindeki gözle görülür artış, çevre ve peyzaj düzenlemelerindeki kayda değer gelişmeler, ulaşım ağının genişlemesi ile ulaşım hizmetlerindeki iyileşmeler, sosyal ve sportif faaliyetlerin artmış olması, çöp toplama hizmetlerindeki gelişmeler ve iş olanaklarının belirli düzeyde artmış olması olumlu etki yaratırken; il mülki sınırlarına kadar hizmet götürme noktasında eksikliklerin yaşanması, kentteki trafik yoğunluğunun artmış olması, toplu taşıma, otopark, çevre temizlik ve emlak vergilerinin ve su faturalarının artmış olması ile sosyal ve ekonomik anlamda yerel halk üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Büyükşehir belediyesi olmanın yönetsel, coğrafi, siyasal, mali, sosyo-kültürel ve psikolojik etkileri olacağı genelde kabul edilen bir durumdur. Bu sürecin yönetimi, halkın katılımı sağlanarak gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Arıkboğa, Erbay (2008), "Türkiye'de Belediyelerin Büyüklüğü ve Kentin Bütünlüğü Sorunu: Reform ve Uygulama Analizi", Genç, F. Neval- Yılmaz, Abdullah- Özgür, Hüseyin (Ed.), Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler, Gazi Kitabevi, Ankara, s.299-327.
- Baharççek, Abdulkadir, (2013), "6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası ile Yerel Yönetimlerin Yapısında Yapılan Değişikliklerin Türkiye'nin Demokratikleşme Süreci Üzerindeki Etkileri", Bulut, Yakup- Eren, Veysel- Karakaya, Sedat- Aydın, Abdullah (Ed.), Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, s.223-229.
- Erder, Sema -İncioğlu, Nihal (2013), Türkiye'de Yerel Politikanın Yükselişi İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- Eryılmaz, Bilal (2011), Kamu Yönetimi, Okutman Yayıncılık, Ankara.
- Genç, F. Neval (2013), "6360 Sayılı Kanun ve Aydın'a Etkileri", Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 1, Özel Sayı, s.1-29.

Gül, Hüseyin -Kiriş, Hakan M. - Negiz, Nilüfer- Gökdayı, İsmail (2014), Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yerel Siyaset, Detay Yayıncılık, Ankara.

İzci, Ferit – Turan, Menaf (2013), “Türkiye’de Büyükşehir Belediyesi Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 18, Sayı:1, s.117-152.

Kaypak, Şafak -Yılmaz, Vedat (2016), “Hatay Büyükşehir Yapılanma Sonrasında Çevre Sorunlarına Yaklaşım ve Çevre Düzenlemeleri”, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 5, Sayı 1, Haziran 2016. s. 25-50.

Ökmen, Mustafa- Parlak, Bekir (2013), Kuram ve Uygulamada Yerel Yönetimler, Kavramlar, Yaklaşımlar, Yapılar ve Mevzuat, Orion Kitapevi, Gözden Geçirilmiş Yeniden Düzenlenmiş 3. Baskı, Ankara.

Özer, M. Akif (2013), “Yerel Yönetimler Reformunda Reform: 6360 Sayılı Kanun’un Düşündürdükleri”, Yerel Politikalar, Ocak –Haziran 2013, s. 97-126.

Parlak, Bekir- Ökmen, Mustafa (2016), Türkiye’de ve Dünya’da Yerel Yönetimler Teri ve Uygulama, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 5. Baskı, Bursa.

Sodan, Ramazan (2009), Açıklamalı İçtihatlı 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 2.Baskı, Fersa Ofset Baskı Tesisleri, Ankara.

Şengül, Ramazan (2014), Yerel Yönetimler, 4. Baskı, Umut Yayınları, Kocaeli.

Ural, Ayhan - Kılıç, İbrahim (2006), Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 25531 sayılı ve 23.07.2004 tarihli Resmi Gazete.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 25745 sayılı ve 04.03.2005 tarihli Resmi Gazete.

6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 28489 sayılı ve 06.12.2012 tarihli Resmi Gazete.

<http://bilginform.com/van-ilinin-nufusu-yuzolcumu-ve-ilceleri.html>, (07.08.2016).

<http://www.nufusu.com/ilceleri/van-ilceleri-nufusu>, (07.08.2016).

<http://www.van.gov.tr/van-tarihcesi>, (07.08.2016).

http://www.yerelnet.org.tr/iller/il_ilce_koordinat.php?iladi=VAN, (07.08.2016).

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=43227665>, (07.08.2016).

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Van>, (07.08.2016).